

BŪSIMŲ SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PROFESINĖS VEIKLOS PRAKTIKŲ REFLEKSIJOSE

Aušra Kavaliauskienė, Ilona Venckienė

Kauno kolegija

Anotacija. Straipsnyje pristatomi tyrimo apie būsimų socialinių darbuotojų kompetencijų raišką profesinės veiklos praktikų refleksijose rezultatai ir jų interpretacijos. Rengiant būsimus socialinius darbuotojus darbui profesiniame lauke, aktualu atpažinti esamas ir ugdyti naujas bendrąsias ir specialiąsias kompetencijas. Profesinės veiklos patirtis suteikia studentui gebėjimą analizuoti esamą situaciją ir rasti tinkamiausius sprendimus, atitinkančius klientų interesus. Profesinės veiklos praktikos metu pildoma dokumentacija: atvejo analizė, refleksija raštu, dienoraščio rašymas. Straipsnio tikslas – atskleisti būsimų socialinių darbuotojų kompetencijų raišką profesinės veiklos praktikų refleksijose. Tyrimo objektas – būsimų socialinių darbuotojų kompetencijų raiška profesinės veiklos praktikų refleksijose. Tyrimui atlikti pasirinktas kokybinio tyrimo metodas, kurio metu buvo analizuojamos studentų profesinės veiklos praktikų refleksijos. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad bendrąsias kompetencijas būsimiems socialiniams darbuotojams pasiekti ir pritaikyti profesinės veiklos praktikoje dažniausiai pavyksta. Plėtojant šias kompetencijas svarbios yra būsimos socialinio darbuotojo asmeninės savybės, vertybinės nuostatos ir gebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkos situacijų. Specialiosios kompetencijos geriau atsiskleidžia būsimiems socialiniams darbuotojams naudojant savo turimą gyvenimišką patirtį ir praktinę socialinio darbo išmintį, tam ypač svarbus įgytas pasitikėjimas savimi (kaip asmeniu bei profesionalu). Vienas iš svarbiausių elementų profesinės veiklos praktikų metu buvo kūrybiškumas. Esant stipriai besikeičiančiomis aplinkybėmis (kaip COVID-19 pandemijos atveju), norint panaudoti tiek bendrąsias, tiek specialiąsias kompetencijas, reikia drąsos, pasitikėjimo savimi, palaikymo iš mentorių ir kūrybiško problemų sprendimo kelio.

Reikšminiai žodžiai: socialinis darbuotojas, kompetencija, profesinės veiklos praktika, refleksijos.

Įvadas

Socialinis darbuotojas – tai asmuo, kuris įgalina klientą / socialinių paslaugų gavėją ir jo aplinką siekti pageidaujamų pokyčių (Coulshed, Orme, 2018). Rengiant būsimus socialinius darbuotojus darbui profesiniame lauke, aktualu atpažinti esamas ir ugdyti naujas bendrąsias ir specialiąsias kompetencijas. Socialiniam darbuotojui svarbu įgyti tam tikrų kompetencijų, ypač tokių kaip pasitikėjimo savimi, panaudojant įgytas žinias, praktinius įgūdžius bei turimas vertybines nuostatas (Harrikari et al., 2021). Profesionali socialinio darbo praktika reikalauja, kad darbuotojas turėtų platų įgūdžių repertuarą, pagrįstą vertybėmis, ypač pagarbą kitiems asmenims. Tai įgalina socialinį darbuotoją dirbti su įvairiomis klientų situacijomis ir patirtimis (Coulshed, Orme, 2018). Epstein (2020) teigia, kad besimokantieji geriau pritaiko žinias situacijose, kurių niekada nepatyrė, o tai yra kūrybingumo pagrindas. Nemaža dalis studentų pasirenka šias studijas, turėdami kitas profesijas arba įgiję kompetencijas neformaliu būdu, tai sudaro galimybes derinti kuo daugiau skirtingų mokymosi kontekstų bei integruoti žinias.

Užsienio tyrėjai daugiau orientavosi į atskirų socialinio darbo kompetencijų tyrinėjimą profesinės veiklos praktikoje. Sicora (2019) atskleidžia reflektavimo kompetencijos svarbą mokantis iš nesėkmių socialinio darbo profesinės veiklos

praktikos metu. Fearnley (2022) analizavo reflektavimo kompetencijos svarbą, o kitame tyrime (Fearnley, 2020) išryškino mentoriaus vaidmens svarbą mokantis reflektuoti. Reamer (2019) tyrinėjo būsimų socialinių darbuotojų kompetencijas panaudoti technologijas socialinio darbo procese. Technologijų panaudojimui socialinio darbo praktikoje svarbūs yra socialinio darbuotojo kūrybiniai sprendimai (Pink, Ferguson, Kelly, 2022).

Lietuvos tyrėjai analizavo socialinio darbo profesijos prestižą ir studentų motyvaciją studijuoti socialinį darbą (Lepeškieienė, Žuromskaja, 2012); Dunajevs, Buzaitytė- Kašalynienė (2020), planuoti socialinio darbo profesinę karjerą (Dunajevs, Buzaitytė- Kašalynienė, Kutkaitė-Petkevič, 2019), supervizijos svarbą socialinio darbo praktikoje (Kiaunytė, 2018), bei supervizijos reikšmingumą reflektavimo įgūdžiams įgyti (Naujanienė, Eidukevičiūtė, Ruškus, 2018). Raudeliūnaitė (2010) tyrė studentų patirtį praktikoje, atskleidžiant teigiamus (tarpusavio santykiai tarp studentų ir klientų, tarpusavio santykiai su institucijos darbuotojais, praktikos vadovais, asmeninis ir profesinis tobulėjimas) ir neigiamus (santykių su klientais, institucijos darbuotojais ir pačiu savimi) patirties aspektus. Bubnys (2014), pristatydamas tyrimo rezultatus, teigia, kad socialinio darbo studentai turi menkai galimybių sistemiskai taikyti kritinio mąstymo įgūdžius, remdamiesi pačių sumodeliuota ar išgyventa patirtimi. Reikalinga pagalba per lygiaverčius ir atvirus tarpusavio

santykius, kurie tiesiogiai lemia studentų nuostatų, požiūrių ir vertybių kaitą.

Gudavičius, Bubnys, Šimaitytė (2019) analizavo studentų bendrųjų kompetencijų įgijimą per patirtinio mokymosi procesą. Šie tyrėjai identifikavo, kad patirtinio mokymosi metu studentai įgijo instrumentinių kompetencijų (bendravimo įgūdžių, gebėjimų atpažinti ir spręsti problemas, planuoti laiką, surasti ir analizuoti informaciją iš įvairių šaltinių), tarpasmeninių kompetencijų (komandinio darbo įgūdžių, gebėjimų būti savikritiškam, veikti pagal etinius principus, būti socialiai atsakingiems bei kritiškai vertinti kitų elgesį) ir sisteminių kompetencijų (gebėjimai adaptuotis naujoje situacijoje, būti entrepreneriškam, taikyti teorines žinias praktikoje, generuoti naujas idėjas, kurti ir įgyventi projektus).

Kaip teigia Epstein D. (2020), plati specializacija iš esmės nereiškia nieko blogo. Mes visi vienaip ar kitaip, vienu ar kitu gyvenimo momentu specializuojamės, taigi hiperspecializacija – tai gyvenimiška gudrybė, receptas, išgelbėsiantis žmones nuo įvairialypei patirčiai ir eksperimentavimui prarandamo laiko.

Socialinių darbuotojų kompetencijų rūšys yra dvi: *bendrosios ir specialiosios*. Socialinių paslaugų srities darbuotojų profesinės kompetencijos tobulinimo apraše (2021) pateikiamos bendrosios kompetencijos: gebėjimas bendrauti; gebėjimas dirbti kartu (bendradarbiavimas); gebėjimas planuoti; gebėjimas veikti savarankiškai (autonomiškumas); gebėjimas tobulėti; gebėjimas analizuoti situaciją (reflektyvumas); gebėjimas atlikti intervenciją; gebėjimas daryti įtaką socialinei klientų aplinkai (asmens, asmenų grupių, bendruomenių) ir specialiosios kompetencijos: gebėjimas kurti saugią, augti ir gyventi palankią aplinką; gebėjimas ugdyti ir palaikyti kliento savarankiško gyvenimo įgūdžius. Profesinių veiklos praktikų metu studentai mokosi derinti teorines žinias, vertybes ir praktinius įgūdžius bei siekia socialinio darbo studijų programos rezultatų. Profesinės veiklos patirtis suteikia studentui gebėjimą analizuoti esamą situaciją ir rasti tinkamiausius sprendimus, atitinkančius klientų interesus. Profesinės veiklos praktikos metu pildoma dokumentacija: atvejo analizė, refleksija raštu, dienoraščio rašymas. Šiame straipsnyje yra analizuojama bendrųjų ir specialiųjų kompetencijų raiška profesinės veiklos praktikos dokumentacijoje.

Tyrimo tikslas – atskleisti būsimų socialinių darbuotojų kompetencijų raišką profesinės veiklos praktikų refleksijose.

Tyrimo objektas – būsimų socialinių darbuotojų kompetencijų raiška profesinės veiklos praktikų refleksijose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti bendrųjų kompetencijų raišką būsimų socialinių darbuotojų profesinės veiklos praktikų refleksijose.
2. Identifikuoti specialiųjų kompetencijų raišką būsimų socialinių darbuotojų profesinės veiklos praktikų refleksijose.
3. Apžvelgti kūrybiškumo svarbą sudėtingose ir besikeičiančiose socialinio darbo profesinės veiklos situacijose.

Tyrimo metodika

Tyrimo tipas – kokybinis tyrimas. Kokybinis tyrimas yra interpretacinė nuostata apie pasaulį. Kokybiniai tyrinėtojai studijuoja dalykus jų natūralioje aplinkoje, siekdami suteikti fenomenams prasmes arba interpretuoti juos pagal tai, kokias prasmes jiems priskiria žmonės (Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Tyrimo metu buvo analizuojamos 28 skirtingų studentų profesinės veiklos praktikų refleksijos. Duomenų įvairovei užtikrinti buvo analizuojamos refleksijos iš kuo įvairesnių profesinės veiklos praktikų vietų.

Tyrimo laikas: 2020–2021 m. m.

Tyrimo patikimumą užtikrino saturacijos principo taikymas, duomenys buvo renkami pakankamai ilgą laiką, kol įvyko „prisistotinio“ fenomenas ir nauji duomenys nerodė skirtingų atradimų.

Duomenų apdorojimas. Gauti duomenys buvo koduojami pagal prasmę, kodai buvo suskirstyti į subkategorijas ir kategorijas. Vėliau pagal sudarytas kategorijas buvo rašomos interpretacijos ir jungiamos į vientisą tekstą.

Duomenų pateikimas: siekiant užtikrinti informantų konfidencialumą, nebuvo naudojami asmeniniai studentų duomenys. Praktikos refleksijų citatos yra nepakeistos, autentiškos.

Etiniai tyrimo principai: atliekant tyrimą didžiausias dėmesys buvo skiriamas konfidencialumo užtikrinimui.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti

Tyrimo duomenų analizės metu kategorijoje „Gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti“ buvo išskirtos šios subkategorijos: bendravimas per veiklą ir santykio kūrimas, sunkumai užmezgant kontaktą / santykį, mentorių pagalba, įvairių specialistų bendradarbiavimas.

Gebėjimas bendrauti yra viena iš esminių būsimų socialinio darbuotojo kompetencijų. Svarbu gebėti sukurti teigiamą, pasitikėjimu grįstą ryšį su klientu. Subkategorijoje „bendravimas per veiklą ir santykio sukūrimas“ atsispindi, kad pirmiausia

studentai daug dėmesio skiria susipažinimui su klientu: „susipažinau su klientais, klientai rodė man fotografijas iš vietų, kuriose lankėsi“. Studentų sukurtą ryšį su klientais atspindi šie veiksmazodžiai: „kalbėjomės“, „diskutavome“, „aptarinėjome“, „papasakojome“. Labai svarbi refleksijoje vartojama „mes“ forma, reiškianti bendravimo santykio kūrimą. Profesinės veiklos praktikų refleksijose studentai pažymi, kad ypač svarbūs pirmieji susitikimai su klientu, nes „svarbu buvo įgyti pasitikėjimą, kad klientas galėtų atsiverti“. Bendradarbiavimas su klientu priklauso nuo to, kiek studentas geba „išvystyti darbinį santykį, planuoti, nusistatyti tikslus“. Dažniausiai studentams pavyksta bendradarbiauti su klientu.

Įprastai studentams greitai pavyksta sukurti teigiamą santykį su klientais, tačiau pasitaiko situacijų, kai santykio užmezgimui reikia skirti labai daug laiko ir energijos (subkategorija „sunkumai užmezgant kontaktą / santykį“): „praktikos metu įgijau vaiko pasitikėjimą“. Kuriant tarpusavio santykį su klientais, svarbus ne tik socialinio darbuotojo įgūdis bendrauti, bet ir kliento noras bendrauti bei bendradarbiauti. Kartais studentams tenka susidurti su konflikiškomis situacijos bei kliento motyvacijos stoka (1 lentelė).

1 lentelė. Būsimų socialinių darbuotojų gebėjimo bendrauti ir bendradarbiauti raiška

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti	Bendravimas per veiklą ir santykio kūrimas	Šiandien buvau pas Gintą, padariau jam mėgstamiausių sumuštinų. Kartu gerėme kavą ir kalbėjomės apie gyvenimą, diskutavome ir aptarinėjome vienas kito nuomones. Taip pat Gintas labai daug papasakojo apie savo gyvenimą ir problemas. [A.I.] Daugiausia laiko leidome žaisdami įvairius stalo žaidimus. Daug kalbėjomės ir pasakojome vieni kitiems savo istorijas. [L.B.].
	Sunkumai užmezgant kontaktą / santykį	Praktikos metu bendravimas su klientu prasidėjo labai konfliktiškai, vaikas visiškai mane ignoravo. Tačiau atlikinėdama praktiką radau kelią link jo. Praktikos metu įgijau vaiko pasitikėjimą. [V. G.] Visada būna sunku tada, jei klientas yra užsidaręs ir nenorintis bendrauti. [R. D.].
	Mentorių pagalba	Pirmas darbelis, kurį darėme pasitarę su mentore pirmadienį, buvo sapnų gaudyklės, ilgai užtrukome juos darydami. [E.T.] Kai vaikų dienos centro darbuotojai organizuodavo veiklas, visuomet mane informuodavo ir paklausdavo mano nuomonės, taip ir aš prisidėdavau prie veiklos organizavimo, o jei kildavo idėjų, galėdavau drąsiai jas išsakyti ir būdavau išklausoma. [E. R.] .
	Įvairių specialistų bendradarbiavimas	Darbuotojai visada noriai padėdavo, patardavo ir paklausdavo, kaip sekasi, gal reikia kokios pagalbos, ką planuoju daryti. [S. A.] Klientės (mergaitės) mama buvo supratinga ir geranoriška, norėjo padėti savo dukrai, ji taip pat pasidalino savo informacija apie problemą. Mokyklos atstovai taip pat pakomentavo apie mergaitės emocijas ir veiksmus mokykloje. [E. R.].

Analizuojant tyrimo duomenis išryškėjo, kad pirmiausia praktiką atliekančių studentų bendradarbiavimas su specialistų komanda prasideda nuo santykio su praktikos mentoriumi sukūrimo (subkategorija „mentorių pagalba“): „tarpusavyje labai puikiai palaikėme ryšį“. Vėliau mentorius padeda studentui suplanuoti ir įgyvendinti konkrečias veiklas: „aptarėme mano praktikos viziją, planus ir tikslus“. Mentorius paskatina studentą susipažinti su kitais įstaigos darbuotojais (subkategorija „įvairių specialistų bendradarbiavimas“): „mentorė man pasiūlė susipažinti“, „mane informuodavo ir paklausdavo mano nuomonės“ ir kliento aplinka „mokyklos atstovai taip pat pakomentavo apie mergaitės

emocijas ir veiksmus mokykloje“. Apibendrinant galima daryti prielaidą, kad bendravimo ir bendradarbiavimo santykių sukūrimas yra pirmas ir labai svarbus etapas profesinės veiklos praktikos metu.

Gebėjimas planuoti ir veikti savarankiškai (autonomiškumas)

Analizuojant tyrimo duomenis kategorijoje „Gebėjimas planuoti veikti savarankiškai (autonomiškumas)“ išryškėjo šios subkategorijos: planavimo įgūdžiai, paskyrimų vykdymas, savarankiškas darbų planavimas, prisitaikymas prie esamų darbo sąlygų / situacijos (2 lentelė).

2 lentelė. Būsimų socialinių darbuotojų gebėjimo planuoti ir veikti savarankiškai raiška

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Gebėjimas planuoti ir veikti savarankiškai (autonomiškumas)	Planavimo įgūdžiai	<i>Praktikos metu kartu su praktikos mentoriumi ir dar viena darbuotoja analizavome kiekvieną vaiką, domėjomės jo problemomis, o vėliau susikurdavome planėlį kaip dirbti su kiekvienu vaiku sprendžiant jo problemą. [V. G.]. Mentorius paskyrė man padaryti mėnesio planą. Plane kiekvieną dieną reikia surašyti veiklas vaikams. Mentorius mane supažindino su dienos režimu. [R. D.].</i>
	Paskyrimų vykdymas	<i><...man būdavo skiriami namų darbai, kuriuos turėdavau atlikti, t. y. sugalvoti rankdarbius, kuriuos senjorai galėtų atlikti ir papuošti dienos centrą [S. A.].</i>
	Savarankiškas darbų planavimas	<i>Išmokau planuoti laiką ir prisitaikyti prie kiekvieno kliento (senjoro) galimybių ir poreikių. Išanalizavus klientus nebuvo sudėtinga pateikti užduotis pagal jų galimybes [S. A.].</i>
	Prisitaikymas prie esamų darbo sąlygų / situacijos	<i>Ištaigos gyventojams organizavau užimtumą. Kol buvo šilti orai, buvo lengva sugalvoti užsiėmimus, kurie vykdavo gryname ore. Kai oras buvo darganotas, su gyventojais kepdavome pyragus, sausainius, o po to gerdavome kavą ir arbatą, šnekučiuodavomės ir padainuodavome [V. Z.].</i>

Gebėjimas planuoti labai svarbus būsimo socialinio darbuotojo įgūdis, kuris padeda tikslingai veikti praktikos vietoje. Subkategorijoje „planavimo įgūdžiai“ atsiskleidžia, kad pirmiausia studentas yra įtraukiamas į įstaigoje vykstantį planavimo procesą. Kartu su praktikos mentoriumi studentai „susikuria planėlį“. Įvertinę studento gebėjimus planuoti, vėliau praktikos mentoriai sudaro galimybes studentams savarankiškai planuoti būsimus užsiėmimus klientams: „paskyrė man padaryti mėnesio planą“ bei būsimą intervenciją pagal individualius klientų poreikius (subkategorijos „savarankiškas darbų planavimas“ ir „paskyrimų vykdymas“).

Iš subkategorijos „savarankiškas darbų planavimas“, paaiškėjo, jog praktikos metu studentai pradeda veikti savarankiškai. Dažniausiai studentai planuoja ir organizuoja įvairias veiklas, veda užsiėmimus, dalyvauja veiklos aptarimuose. Organizuojant įvairias veiklas studentams teko prisitaikyti prie pasikeitusių aplinkybių (pvz.: COVID-19 pandemijos situacijos). Tai atskleidžia ir būsimų socialinių darbuotojų kūrybiškumą, įgyvendinant idėjas ir sumanymus praktikoje (subkategorija „prisitaikymas prie esamų darbo sąlygų / situacijos“). Būdami profesinės veiklos praktikos vietoje, studentai išgyvena nepatirtas ir jiems neįprastas situacijas. Ši nežinojimo pozicija skatina įsijungti kūrybiškumo gebėjimus. Socialinio darbo profesijos lauke nuolat vyksta įvairūs pokyčiai, kuriems įveikti reikalingas vis atnaujintas veiklų planas, todėl kūrybiškumas yra labai reikalingas.

Gebėjimas tobulėti ir gebėjimas analizuoti situaciją (reflektyvumas)

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad kategorijoje „Gebėjimas tobulėti ir gebėjimas analizuoti situaciją (reflektyvumas)“ buvo išskirtos šios subkategorijos: asmenybės augimas, požiūrio keitimasis, naujovių išbandymas / naujų metodų atradimas, nuostatų keitimasis, didelė klientų / problemų įvairovė, naujų veiklos formų paieška, individualizacija ir stipriųjų pusių paieška.

Subkategorijos „asmenybės augimas“ analizė atskleidė, jog profesinės veiklos praktika suteikia galimybę ne tik profesiniam, bet ir asmeniniam tobulėjimui: „augau ir tobulėjau kaip asmenybė“. Asmeninis tobulėjimas sudaro prielaidas profesiniam tobulėjimui. Vienos studentės praktikos refleksijos metu vartojamas žodis „atskleidžiau“ parodo profesinės veiklos praktikos metu vykstantį profesinio tobulėjimo procesą. Šiame procese ypač svarbus dalykas yra požiūrio į socialinio darbo klientus kaita: „pasikeitė požiūris į žmones“ (subkategorija „požiūrio keitimasis“). Patirtis profesinės veiklos praktikos metu gali stipriai pakeisti studentų išankstines nuostatas: „aš buvau tvirtai įsitikinusi“, taip viena studentė apie savo nuostatas rašo praktikos refleksijoje. Jos vartojami žodžiai atskleidžia, jog ši nuostata buvo gan stipriai išsąknijusi (subkategorija „nuostatų keitimasis“). Pasikeitęs požiūris ir nuostatos į socialinio darbo klientus: („prieš praktiką labai nenorėjau dirbti su tokiais žmonėmis, bijojau ir net vengiau“) ir socialinio darbo praktines situacijas, sudaro prielaidas studentams įvairiems atradimams praktikos metu. Studentai, kurių praktika buvo stipriai paveikta COVID-19 pandemijos situacijos,

išbandė naujus veiklos būdus naudojant nuotolinius darbo įrankius: „buvo sukurta „Facebook“ platformoje grupė“, „per messenger sukurtą grupę rodžiau vaikams kaip kepiasi varškėtukus“. Būsimi socialiniai darbuotojai praktikos metu

ieškojo, kaip kūrybiškai spręsti įvairias klientų problemas: „žiūrėjome nuostabų vaikišką filmuką“ (subkategorija „naujovių išbandymas / naujų metodų atradimas“) (3 lentelė).

3 lentelė. Būsimų socialinių darbuotojų gebėjimo tobulėti ir analizuoti situaciją raiška

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Gebėjimas tobulėti ir gebėjimas analizuoti situaciją (reflektyvumas)	Asmenybės augimas	<i>Augau ir tobulėjau kaip asmenybė, atskleidžiau savo visas geriausias puses, išmokau naujų dalykų. Manau, kad su vaikais gali dirbti tik mylintys vaikus, nuoširdūs ir tikri žmonės. [R. D.].</i>
	Požiūrio keitimasis	<i>Anksčiau senyvo amžiaus žmonės kėlė gailėstį, tačiau dabar atlikus praktiką senjorų dienos centre, pamačiau, kad jie tokie pat, kaip ir visi. Pasikeitė požiūris į žmones, pasikeitė mano vertybės, supratau, kad visi yra lygūs, todėl manau, kad tai teigiamai paveikė mano asmenybės augimą. Manau, kad pasikeitusios vertybės ir požiūris padeda tobulėti kaip socialiniam darbuotojui profesinėje veikloje. [S.A.].</i>
	Naujovių išbandymas/naujų metodų atradimas	<i>Su vaikų sutikimais buvo sukurta „Facebook“ platformoje grupė „Kai kuriu, daug galiu“. Daug laiko ten bendravome, skambinomės, ruošėme pamokas, diskutavome su merginomis rimtomis temomis apie gyvenimą, jų ateitį [A.A.]. Šiandien per messenger sukurtą grupę rodžiau vaikams, kaip kepiasi varškėtukus, jiems buvo labai įdomu, daug juokėsi, nes nuo miltų buvau visa balta, kai kurie taip pat norėjo pabandyti pasigaminti. [A. A.].</i>
	Nuostatų keitimasis	<i>Aš buvau tvirtai įsitikinusi, kad kompiuteris tai jaunimo priešas ir bereikalingas laiko švaistymas nereikšmingiems dalykams. Klydau. Pasirodo, tai puiki priemonė patenkinti bendravimo ir socializacijos poreikį šiuo sunkiu mums visiems laiku [Z. J.].</i>
	Didelė klientų / problemų įvairovė	<i>Darbas reabilitacijos ir slaugos skyriuje nebuvo lengvas. Čia gydosi labai skirtingo amžiaus grupių žmonės, atsiradimo įstaigoje priežastys ir sveikatos būklės taip pat labai skirtingos. Todėl kartais būdavo sunku susikalbėti, pabendrauti, išaiškinti tam tikrus dalykus. Asmeniškai man buvo sunkūs psichologiniai aspektai, nes tokių senolių ir ligonių man visuomet labai gaila. [A. P.].</i>
	Naujų veiklos formų paieška	<i>Jaunimo apklausa, kokios nuotolinės veiklos jaunimui yra patrauklios, kokių veiklų norėtų. Bendravimas su kitais su jaunimo dirbančiais specialistais, diskusijos apie jaunimo problemas, veiklas karantino metu. [Z. J.]. Individuali situacija, kuri manyje pažadino norą gilintis į problemą, tai buvo nekontroliuojamas vaiko elgesys, staigus pyktis ir staigus emocijų pasikeitimas. Aš pajaučiau šį vaiko elgesį kaip išbandymą naujam asmeniui, nes šis vaikas niekada taip nesielgdavo. [V. G.].</i>
	Individualizacija ir stipriųjų pusių paieška	<i>Bendraudavau su kiekvienu klientu (senjorų dienos centre) asmeniškai, kad kuo geriau juos pažinčiau ir suprasčiau, ko jie iš manęs tikisi [S. A.]. Man labai patiko analizuoti ir ieškoti kabliukų. Pavyzdžiui, analizavau vieno vaiko agresyvių elgesį, ieškojom, kodėl berniukas šitai elgiasi, priėjome prie išvados pagal turimą informaciją, jog vaiko tėvas smurtaujantis šeimoje, į šią šeimą yra įtraukti bendruomenės socialiniai darbuotojai. [V. G.].</i>

Studentai profesinės veiklos praktikos metu reflektuodami gilinosi į įvairias socialinio darbo praktines situacijas. Subkategorijos „didelė klientų / problemų įvairovė“ duomenų analizė atskleidė, kad reflektuodami studentai įvertino socialinio darbo klientų ir problematikos įvairovę: „gydosi labai skirtingo amžiaus grupių žmonės“.

Reflektuodami studentai atranda kliento problemų priežastis: „aš pajaučiau šį vaiko elgesį kaip išbandymą naujam asmeniui“ bei atranda klientų stipriąsias puses: „močiutė pasirodė be galo miela, mandagi, sulaukusi tokio amžiaus, ji pasižymi guvumu, optimizmu, šviesiu protu ir puikia atmintimi“. Gebėjimas reflektuoti padeda studentui

įsivertinti ir savo stiprybes bei jas panaudoti profesinės veiklos praktikoje (subkategorija „individualizacija ir stipriųjų pusių paieška“. Kiekvienas asmuo turi stipriųjų pusių, kurias reikia atrasti. Profesinės praktikos metu susidariusios situacijos ir refleksija padeda atsiskleisti studentų stiprybėms. Mentorius vaidmuo, įvardinant studento stipriąsias ir silpnąsias puses, skatinimas reflektuoti veiklą, užima reikšmingą vietą.

Gebėjimas daryti intervenciją bei įtaką socialinei klientų aplinkai (asmens, asmenų grupių, bendruomenių)

Kokybinio tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad šioje kategorijoje išryškėjo šios subkategorijos: įsigalėjimas imtis veiklos, sprendimo būdo radimas, kūrybiškumo panaudojimas įtraukiant į veiklą, priešiško įveikimas, vengimas dalyvauti pagalbos procese.

Socialiniame darbe svarbu gebėti savo idėjas įgyvendinti praktiškai, pasirinkti / parinkti tokius būdus ir priemones, kurios sudarytų prielaidas pasiekti pageidaujama situacijos pokytį. Stipriųjų

pusių atradimą / įsivertinimą profesinės veiklos praktikos metu galima įvardinti ir kaip studentų į(si)galinimą. Subkategorijos „įsigalėjimas imtis veiklos“ duomenų analizė atskleidė, jog šis įsigalėjimo procesas sudaro prielaidas iniciatyvas, idėjas įgyventi taip, kad jos turėtų poveikį klientui / situacijai. Profesinės veiklos praktikos refleksijoje viena studentė pažymi: „reikėjo išmokti ir organizuoti šventes“ ir atskleidžia savo organizuotų švenčių rezultatą: „penktadienis buvo viena laukiamiausių dienų“. Galima daryti prielaidą, kad studentė gebėjo dirbti su klientų grupe, juos suvienyti bendrai veiklai ir tai leido pasiekti užsibrėžtų tikslų (subkategorija „kūrybiškumo panaudojimas įtraukiant į veiklą“). Socialiniame darbe pats sudėtingiausias santykio kūrimas yra su nemotyvuotais ir gynybiškai nusiteikusiaisiais klientais. Studentų į(si)galinimas, drąsa spręsti ir tokias sudėtingas socialinio darbo situacijas atskleidžia gebėjimus rasti sprendimo būdą. Tai suteikė pasitenkinimo ir motyvacijos studentams: „pasijutau taip, lyg tikra socialinė darbuotoja“, „supratau, kaip labai man patinka ši profesija“ (subkategorija „sprendimo būdo radimas“) (4 lentelė).

4 lentelė. Būsimų socialinių darbuotojų gebėjimo daryti intervenciją bei įtaką socialinei klientų aplinkai raiška

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Gebėjimas daryti intervenciją bei įtaką socialinei klientų aplinkai (asmens, asmenų grupių, bendruomenių)	Įsigalėjimas imtis veiklos	<i>Reikėjo išmokti ir organizuoti šventes, kiekvieną penktadienį sugalvodavome pasidaryti visi ką nors skanaus valgyti, penktadienis būdavo viena iš laukiamiausių dienų. Net ir vyrai prisijungdavo, ne tik moterys. Per šventes visi elgėsi kaip šeima, draugiški ir pajuokavome ir linksmai praleidome vakarą [P. S.]. Kai man pavyko su vaiku, kuris buvo užsidaręs ir su visais vengė kalbėti rasti bendrą kalbą, supratau, kaip labai man patinka ši profesija [E. T.].</i>
	Sprendimo būdo radimas	<i>Praktikos metu teko susidurti su nemažai klientų ir jų problemų, kurioms turėjau rasti sprendimo raktą ir jas išspręsti. [A. P.]. Kalbant apie socialinių paslaugų teikimą, pasijutau taip, lyg tikra socialinė darbuotoja, su berniuku pasikalbėjome, kas jam neduoda ramybės ir kodėl negali džiaugtis pilnaverčiu gyvenimu kaip kiti vaikai [E. T.]. Didžiausia problema buvo teikti pagalbą tiems, kurie galvoja, kad jokių problemų neturi [E. R.].</i>
	Kūrybiškumo panaudojimas įtraukiant į veiklą	<i>Penktadienį pradėjome ruošti darbelius tėčio dienos proga. Mentorė nupirko nuotraukų remelius ir buvo paprašiusi vaikų mamų, kad atsiųstų nuotraukas su tėčiais. Buvo smagu matyti, kaip vaikai susikaupę dekoruoja remelius ir gamina tėčiams atvirutes [E. T.].</i>
	Priešiškumo įveikimas	<i>Klientė į centrą atvyko ne savo noru, todėl buvo pikta, <.....> pasipiktinimą motyvavo tuo, kad turės gyventi svetimoje aplinkoje. Bendraujant pasirodė, kad yra stipriai sunerimusi, jaučia įtampą ir baimę dėl to, kad bus prižiūrima ir kontroliuojama socialinių darbuotojų [L. J.]. Kliento aplinka kartais rodydavo priešiško socialinių darbuotojų atžvilgiu, išreiškdami nepasitikėjimą, ignoruodami siūlomą pagalbą ir neigdami pagalbos poreikį [L. J.].</i>
	Vengimas dalyvauti pagalbos procese	<i>Klientė vengia atlikti prisiimtus susitarimus, dažnai reikia priminti, paklausti paraginti, o vėliau ir pasidomėti, ar įvykdė susitarimą, dažnai neatvyksta į susitikimus, rasdama įvairius pasiteisinimus. Klientė pokalbio metu atrodo supranta, kad situacija yra prasta, bet nesuvokia, nėra motyvuota. Ir kalba daugiau tai, ką nujaučia, kad socialinis darbuotojas nori girdėti [L. J.].</i>

Daug dėmesio ir pastangų studentai skiria klientų priešiško įveikimui. Subkategorijos „priešiško įveikimas“ ir „vengimas dalyvauti pagalbos procese“ atskleidė, kad labai svarbus gebėjimas atpažinti kliento priešišumą, įvertinti: „*klientė į centrą atvyko ne savo noru, todėl buvo pikta*“. Studentui svarbu suprasti, kad su kliento priešišku gali tecti susidurti, tam reikia būti pasiruošus. Kartais įtaka kliento aplinkai yra daroma netiesiogiai: „*buvo smagu matyti, kaip vaikai susikaupę dekoruoja rėmelius ir gamina tėčiams atvirutes*“. Kūrybinių metodų panaudojimas profesinės veiklos praktikoje sukuria galimybes įtraukti į netiesioginę intervenciją ir klientų artimuosius. Tokiu būdu nors ir mažas pokytis vyksta visoje kliento sistemoje, o studentas įgyja naują socialinio darbuotojo įgūdį.

Specialiosios kompetencijos

Kategorijoje „Specialiosios kompetencijos“ buvo išskirtos dvi subkategorijos: gebėjimas kurti

saugią, augti ir gyventi palankią aplinką bei gebėjimas ugdyti ir palaikyti kliento savarankiško gyvenimo įgūdžius.

Studentai, įgiję bendrąsias kompetencijas, gali plėtoti specialiąsias kompetencijas. Viena iš jų – gebėjimas kurti saugią, augti ir gyventi palankią aplinką. Profesinės veiklos praktikos refleksijoje buvo apibūdinama situacija, kai kliento atsiskleidimui reikėjo sukurti jam tinkamas sąlygas ir apgalvoti veiksmų planą. Studentė sukūrė saugią aplinką klientui (berniukui) atsiskleisti, bet kartu ir „*nesudarė jam spaudimo*“. Pirmiausia – studentė pripažino ir įvertino kliento (berniuko) emocinę būseną: „*buvo labai piktas*“, o paskui išlaukus tinkamo momento buvo sugalvotas veikimo būdas: „*pasiūliau pasimėtyti kamuoliu*“. Studentė išmintingai pasielgė šioje situacijoje, įvertino kontekstą ir kūrybiškai parinko veiklą (5 lentelė).

5 lentelė. Būsimų socialinių darbuotojų specialiųjų kompetencijų raiška

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Specialiosios kompetencijos	Gebėjimas kurti saugią, augti ir gyventi palankią aplinką	<i>Aš tiesiog kantriai laukiau jo atsako į pasiūlymą pažaisti mums dviese. Prieš pradėdant žaisti berniukas buvo labai piktas, jo rankos buvo sukryžiuotos, akių kontakto nepalaikė ir iš vis bėgo nuo manęs nenorėdamas klausytis. Nespaudžiau jo, prisėdau palaukti. Jis apsisuko atgal ir parėjo. Aš jam nesudariau spaudimo, o tiesiog pasiūliau pasimėtyti kamuoliu dviese su praktine užduotimi ir galimybe laimėti. Žinoma, aš specialiai pralaiminėjau ir taip tarp mūsų užsimezgė pokalbis [V.G.]. Patys pirmieji socialinio darbuotojo ir kliento susitikimai turi labai didelę reikšmę kliento apsisprendimui bendrauti su socialiniu darbuotoju kaip partneriu arba atvirai – nebendradarbiauti. [S.S.] Tramolino grupės užsiėmimai labai svarbūs vaikams, kurių šeimoje trūksta struktūros, patikimumo ir planavimo. Grupėje kuriama saugi atmosfera: vaikams ugdoma savivertė, vedami pokalbiai apie priklausomybes šeimoje, vaikai skatinami pažinti emocijas, atrasti tinkamus problemų sprendimo būdus [V.P.].</i>
	Gebėjimas ugdyti ir palaikyti kliento savarankiško gyvenimo įgūdžius	<i>Pavyko klientę motyvuoti ir pradėti rūpintis savimi: apsilankė pas kirpėją, visą dieną, kartu su socialine darbuotoja nuvyko į parduotuvę, kur nemokamų drabužių išgijo [D. J.]. Manau, kad tėvai lankydami numatytas konsultacijas ir užsiėmimus, matydami kitų pavyzdį, stiprindami ir mokydami socialinių įgūdžių, išmoks bendrauti ir bendradarbiauti [L. J.]. Ką daro socialinis darbuotojas? Motyvuoja plėsti savo akiratį, susikurti socialinio tinklo paskyrą, skatina užmegzti ir palaikyti santykius su kitais gyventojais, dalyvauti bendruose projektuose [G.S.].</i>

Saugios atmosferos svarba išryškėja ne tik individualiame konsultavime, bet ir dirbant su klientų grupe. Socialiniame darbe su grupe svarbu pajauti visos grupės emocijas: „*pajausdavau, kad klientai yra pavargę ir susierzinę*“. Studentų praktikos refleksijose yra pastebima, kiek daug dėmesio reikia kiekvieno grupės nario pažinimui. Grupės nariams pritaikomi tokie veiklos būdai, kurie būtų naudingi arba atitiktų kiekvieno grupės

nario galimybes. Kartu dirbant su visa grupe, stebima, kaip kiekvienas grupės narys jaučiasi individualiai ir, ar grupėje yra saugi atmosfera. Tai sudaro galimybę tikslingai padėti tiems klientams, kuriems kyla probleminių situacijų (pvz., pykčio protrūkis įvykus nesėkmei, nuovargis, įgūdžių stoka ir pan.) ir trūksta įgūdžių būti grupėje. Dirbant su klientų grupe svarbu ir gebėjimas būti komandos nariu: „*kiekvieno komandos nario indėlis suteikiant*

socialines paslaugas klientams yra reikšmingas. Darnus darbas, pasitikėjimas savimi ir savo kolega, palaikymas, susiklausymas ir pagarba – tai pagrindinės savybės, kurios leidžia tinkamai atlikti pareigas“. Profesinės veiklos praktikos metu studentai įsitraukia į kliento savarankiškumo skatinimą, socialinių įgūdžių ugdymą. Ugdydami klientų socialinius įgūdžius studentai panaudoja ir savo gyvenimišką patirtį. Socialinių įgūdžių ugdymo sunkumai priklauso nuo pasirinktos profesinės veiklos praktikos specifikos.

Dažniausiai refleksijose aprašomi klientų gebėjimo pasirūpinti savimi įgūdžių ugdymas: „pavyko klientę motyvuoti ir pradėti rūpintis savimi“, „turėjau pokalbį su keliomis mergaitėmis apie tai, kaip reikia prižiūrėti savo išvaizdą“. Tai pat didelis dėmesys skiriamas gebėjimui pasirūpinti savo artimais žmonėmis / aplinka: „nukreipimas lankyti tėvystės įgūdžių grupių“. Vienas iš svarbiausių įgūdžių, turinčių reikšmės kliento tolimesniam savarankiškam gyvenimui, – gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti: „tėvai lankydami numatytas konsultacijas ir užsiėmimus, matydami kitų pavyzdį, stiprindami ir mokydamiesi socialinių įgūdžių, išmoks bendrauti ir bendradarbiauti“. Būsimi socialiniai darbuotojai įvertina klientų socialinius ryšius ir skatina palaikyti esamus bei kurti naujus socialinius ryšius: „skatinau užmegzti ir palaikyti santykius su kitais gyventojais“. Socialinių ryšių plėtojimui naudojamos įvairios priemonės: įtraukimas dalyvauti bendrose veiklose: „klientė palapsniui įsitraukia į įvairias bendras veiklas, švenčių organizavimą (norai ruošėsi ir dalyvavo Helovino vakarėlyje). Gaudama teigiamą grįžtamąjį ryšį, noriau įsijungia į bendrų erdvių ir aplinkos tvarkymą ir priežiūrą“, skatinama atrasti bendrų pomėgių su kitais grupės nariais: „bendrauja ir laiką leidžia kartu su įstaigos gyventojais A.D. atradamos bendrų pomėgių ir veiklų“. Apibendrinant galima daryti prielaidą, kad būsimų socialinių darbuotojų praktikos refleksijose atsispindi ir gyvenimo metu įgytų kompetencijų panaudojimas socialinio darbo procese. Siekiant įgyti specialiąsias kompetencijas, svarbu išsiaiškinti ne tik į esamą probleminę situaciją, bet ir panaudoti anksčiau įgytas įvairias kompetencijas.

Diskusija

Socialinis darbas kaip profesija veikia nuolat kintančiomis ekonominėmis, socialinėmis, politinėmis ir kultūrinėmis sąlygomis, tokiu būdu atsiranda naujų darbo metodų, klientų grupių ar pasikeičia jau esamų klientų grupių poreikiai. Socialiniam darbuotojui reikia reaguoti į vykstančius pokyčius bei gebėti prisitaikyti. Šiame

kontekste svarbus tampa gebėjimas tobulėti, kuris priklauso nuo asmens refleksavimo įgūdžių.

Per pastaruosius 10 metų būsimų socialinių darbuotojų profesinės veiklos praktikos aktualijos buvo analizuotos Lietuvos mokslininkų. Refleksavimo ir bendrųjų kompetencijų raiška buvo analizuota Bubnio (2014) ir Gudavičiaus, Bubnio, Šimaitytės (2019) tyrimuose, tačiau bendrųjų ir specialiųjų kompetencijų kontekstas nebuvo analizuotas. Bubnio (2014) teigimu, socialinio darbo studentų refleksavimo kompetencijos struktūra atsiskleidžia per refleksijos apie mokymąsi ir mokymuisi, savirefleksijos ir refleksijos mokantis bei kritinio mąstymo ir problemų sprendimo, patirties analizės ir mokymosi iš patirties gebėjimus. Kitame tyrime Gudavičius, Bubnys, Šimaitytė (2019) pabrėžia patirtinio mokymosi svarbą ugdant studentų bendrąsias kompetencijas: „patirtinio mokymosi veikla padėjo ugdyti instrumentines ir tarpasmenines kompetencijas, o tai buvo pagrindas ugdyti sisteminės kompetencijas, tokias kaip gebėjimas prisitaikyti naujoje situacijoje ir atlaikyti aplinkos spaudimą, būti iniciatyviems, ugdyti bendravimo dvasią, antrepreneriškumą ir intelektualinį smalsumą, teorines žinias pritaikyti praktikoje, generuoti naujas idėjas ir kurti bei įgyvendinti projektus“. Socialinio darbo profesinės veiklos praktikos metu vyksta išskirtinai patirtinio mokymosi procesai, kurie sudaro galimybes būsimiems socialiniams darbuotojams įgyti bendrųjų ir specialiųjų kompetencijų.

Straipsnyje pateikiama profesinės veiklos praktikų dokumentų analizė turi ribotumą, kadangi buvo analizuojamos rašytinės studentų refleksijos, neturint galimybės pagilinti, patikslinti esamus duomenis naudojant kitą kokybinio tyrimo metodą, pavyzdžiui, interviu. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidžia tolimesnių tyrimų profesinės veiklos praktikų srityje poreikį. Tikslinga būtų tęsti tyrimus šia kryptimi, pagilinant duomenis fokus grupės metodu.

Išvados

1. Bendrąsias kompetencijas būsimiems socialiniams darbuotojams pasiekti ir pritaikyti profesinės veiklos praktikoje dažniausiai pavyksta. Plėtojant šias kompetencijas svarbios yra būsimo socialinio darbuotojo asmeninės savybės, vertybinės nuostatos ir gebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkos situacijų.
2. Specialiosios kompetencijos geriau atsiskleidžia būsimiems socialiniams darbuotojams naudojant savo turimą gyvenimišką patirtį ir praktinę socialinio darbo išmintį, tam ypač svarbus įgytas pasitikėjimas savimi (kaip asmeniu bei profesionalu).

3. Vienas iš svarbiausių elementų profesinės veiklos praktikų metu buvo kūrybiškumas. Esant stipriai besikeičiančioms aplinkybėms (kaip COVID-19 pandemijos atveju), norint panaudoti

ties bendrąsias tiek specialiąsias kompetencijas, reikia drąsos, pasitikėjimo savimi, palaikymo iš mentorių ir kūrybiško problemų sprendimo kelio.

Literatūra

1. Bubnys R. (2014). Reflektavimo kompetencijos struktūra socialinio darbo studentams atliekant praktikas. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika ir praktika*. (9), 50-63.
2. Coulshed V., Orme J. (2018). *Social Work Practice. An Introduction*. Palgrave Macmillian. New York.
3. Dunajevs E., Buzaitytė- Kašalynienė J. Kas, kaip ir kodėl ateina į socialinio darbo studijas. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2020, nr. 25(1), p. 67-92
4. Dunajevs E., Buzaitytė- Kašalynienė J., Kutkaitė-Petkevič E. Kodėl socialinio darbo absolventai išeina iš socialinio darbo. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2019, nr. 24(2), p. 85-106.
5. Epstein D. (2020). Žmogaus ribos: kodėl universalai triumfoja specializuotame pasaulyje. Vilnius: Liūtai ne avys.
6. Fearnley B. (2022). Becoming a reflexive and reflective practice educator: considering theoretical constructs of Bronfenbrenner and Bourdieu for social work student field placements. Pages 50 – 62// *Social Work Education. The International Journal*. Volume 41, 2022-Issue 1. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02615479.2020.1796954> [žiūrėta 2022-03-22].
7. Fearnley B (2020). Enhancing social work student learning: converging Bronfenbrenner, Bourdieu and practice learning. Pages 214 – 226// *Social Work Education. The International Journal*. Volume 39, 2020 - Issue 2. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02615479.2019.1618258?casa_token=9tP1_EbhWnYAAAA%3AzWFSog5Sgt5KoaD7yAp_eCsWabWAevSW5s3EN9jSFXUOIogqZO5_PYJ5DzE8zAIKupmnLifdqR9J [žiūrėta 2022 03 22].
8. Gudavičius B., Bubnys R., Šimaitytė S. Building General Competencies of Social Work Students Through Experiential Learning Process//*Social Welfare Interdisciplinary Approach*. 2019 Nr. 9 (2).
9. Harrikari T. et all. (2021). Pandemic and Social Work: Exploring Finnish Social Worker's Experiences through a SWOT Analysis. *British Journal of Social Work*. https://www.researchgate.net/publication/350471852_Pandemic_and_Social_Work_Exploring_Finnish_Social_Workers'_Experiences_through_a_SWOT_Analysis [Žiūrėta 2022-02-15].
10. Kiaunytė A. Supervizija socialinio darbo studijose kaip profesinė repeticija. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2018, nr. 22(2), p. 63-81
11. Lepeškienė, V., Žuromskaja, J. (2012). Socialinio darbo studentų savo asmenybės savybių vertinimas ir jų sąsajos su pasirinkimo studijuoti socialinį darbą motyvais ir ketinimu jį dirbti. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 6, 33–44.
12. Naujanienė R., Eidukevičiūtė J., Ruškus J. Socialinių darbuotojų lūkesčiai supervizijai kaip atsakas į praktikos lauko kompleksškumą ir neapibrėžtumą. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2018, nr. 22(2), p. 35-62.
13. Pink S., Ferguson H., Kelly L. Digital social work: Conceptualising a hybrid anticipatory practice. Pages: 413 – 430//*Qualitative Social Work*. Volume: 21 issue: 2, 2022. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/14733250211003647> [žiūrėta 2022 03 22].
14. Raudeliūnaitė R. Socialinio darbo studentų patirtis studijų praktikoje: rašytinių refleksijų analizė. *Psil.* 48 – 54//*Socialinis darbas*. 2010 m. Nr 9 (2).
15. Reamer F.G. (2019). Social Work Education in a Digital World: Technology Standards for Education and Practice. Pages 420 – 432// *Journal of Social Work Education*. Volume 55, 2019, Issue 3. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10437797.2019.1567412?casa_token=9y_LsOZLopgAAA%3AknUU6ka8pwQaU2hUOW-NaQW-LYjhUU4uYaiPBfStmDd7B5kz-4zVsZAnvEig_Rd6PR2hSMGA-PqO [žiūrėta 2022 03 22]
16. Sicora A. (2019) . Reflective practice and learning from mistakes in social work student placement. Pages 63 – 74 // *Social Work Education. The International Journal*. Volume 38, 2019 - Issue 1: Crossing boundaries for the future of social work education. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02615479.2018.1508567?scroll=top&needAccess=true> [žiūrėta: 2022- 03-22].
17. Socialinių paslaugų srities darbuotojų profesinės kompetencijos tobulinimo aprašas (2021) <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274447/asr> [Žiūrėta 2022-02-15].
18. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

EXPRESSION OF THE COMPETENCIES OF WOULD-BE SOCIAL WORKERS WHILE REFLECTING ON PROFESSIONAL INTERNSHIPS

Summary

The article presents the results of a study on the expression of would-be social workers' competencies while reflecting on professional internships and their discussion. It is important to recognise the existing and develop new general and special competencies while training social workers. Internship experiences allow students to analyse the current situation and find the most appropriate solutions that meet clients' interests. During their internships, students complete a case study, a written reflection, and a diary. The research aims to reveal the competencies of would-be social workers while reflecting on professional internships. The qualitative research method was chosen to analyse students' reflections on internships.

The analysis of the research data revealed that the would-be social workers usually achieve general competencies during internships successfully. The unique features, values, and the ability of the would-be social workers to adapt to changing environmental situations are important while developing these competencies. Special competencies are better revealed when the students of social work use their life experience and practical wisdom of social work, for which the acquired self-confidence (as a person and a professional) is especially important. One of the most important elements during internships was creativity. In a highly changing context (as in the case of the Covid-19 pandemic), using both general and specific competencies require courage, self-confidence, support from mentors, and a creative approach to problem-solving.

Keywords: social worker, competence, internship, reflection.

Informacija apie autorius

Aušra Kavaliauskienė. Kauno kolegijos Medicinos fakulteto Socialinio darbo katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: socialinių darbuotojų profesinio lauko tyrimai, socialinio darbo sveikatos priežiūros ir gerontologijos srityje aktualijos.

El. pašto adresas: ausra.kavaliauskiene@go.kauko.lt

Ilona Venckienė. Kauno kolegijos Medicinos fakulteto Socialinio darbo katedros lektorė. Mokslinių tyrimų laukas: socialinių darbuotojų profesinio lauko tyrimai: socialinio darbo etika ir vertybės, socialinis darbas su šeimomis.

El. pašto adresas: ilona.venckiene@go.kauko.lt